

Hvordan beskytter økologisk jordbrug biodiversiteten?

Af Tommy Dalgaard

Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø,

Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet.

Økologisk jordbrug beskytter naturen med sin pesticidfri dyrkning og mindre brug af gødning, men en række andre faktorer er lige så vigtige for beskyttelsen af agerlandets biodiversitet, viser ny forskning. Det gælder fx beskyttelsen af småbiotoper, den tidsmæssige kontinuitet af økologisk drevne arealer, og udviklingen af nye driftsformer og produktionslandskaber, der i særlig grad tager hensyn til naturen.

Økologiske jordbrug som REFUGIA for biodiversitet

Økologisk jordbrug kan medvirke til at opretholde såkaldte refugia for biodiversitet – dvs. områder i landbrugslandet, hvor ellers truede arter kan leve og formere sig. Denne funktion undersøges i forskningsprojektet REFUGIA, hvor vi for en række danske landskaber belyser forskellige former for økologisk og konventionelt jordbrugs rolle som naturbeskytter. Der er nemlig, som beskrevet nedenfor, stor forskel på de forskellige driftsformer og de forskellige afgrøders muligheder for at bidrage som refugium for forskellige arter, og der er store uudnyttede naturgevinster ved en større sammentænkning af de intensivt og ekstensivt dyrkede arealer, og de udyrkede arealer i landbrugslandskabet.

Pas på små-biotoperne

Beskyttelsen af de mange små biotoper, såsom gravhøje, vandhuller og læhegn, der ligger spredt ud over det danske landbrugsland, er et utroligt vigtigt element for understøttelsen af en rig biodiversitet. Økologisk jordbrug spiller i den forbindelse en særlig rolle, idet småbiotoperne på de økologiske bedrifter ikke påvirkes af sprøjtemidler, og idet næringsstofbelastningen typisk er mindre fra økologiske bedrifter end fra sammenlignelige konventionelle landbrug.

For at beskytte biodiversiteten er det vigtigt at holde afstand til små-biotoperne, både når der gødskes eller sprøjtes, men også når der jordbehandles, såes eller høstes. Undersøgelser viser nemlig, at selv relativt små forskelle i størrelsen af de upåvirkede landskabselementer kan være afgørende for, om biotopen kan fungere som levested for dyr og planter. Det er derfor bedst for biodiversiteten, hvis landbrugeren, fx ved at undgå at pløje for langt ud til kanten af en mark, kan sikre sammenhængen mellem to ellers adskilte biotoper såsom to gravhøje, to vandhuller eller to ellers adskilte læhegn.

Kontinuitet er vigtig

Tidsmæssig kontinuitet er ligeledes vigtig for naturbeskyttelsen. Således viser undersøgelser fra Danmarks Miljøundersøgelser, at antallet af blomstrende arter ikke alene er højere i læhegn på

økologiske brug i forhold til på konventionelle brug, men antallet af arter stiger også med det antal år, læhegnet har været økologisk. Dvs. for bevarelsen af biodiversiteten er det utroligt vigtigt, at fortsætte den økologiske drift på de omlagte arealer. Derfor er det ikke lige meget, hvis Grøn Vækst målsætningen om en fordobling af det økologiske areal frem mod 2020 opnås ved at nye arealer omlægges på bekostning af tidligere økologiske arealer, der dermed går tilbage til konventionel drift; og vi vil anbefale, at der gennemføres politiske incitamenter til at opretholde allerede omlagte økologiske arealer i økologisk drift.

Husdyr og pasning af ekstensive arealer spiller en særlig rolle

Ekstensivt drevne arealer, såsom vedvarende græsmarker, brakmarker, og enge med høslæt, er et andet vigtigt element i opretholdelsen af landbrugslandskabernes biodiversitet, og specielt denne arealanvendelsestype har de senere år været under pres.

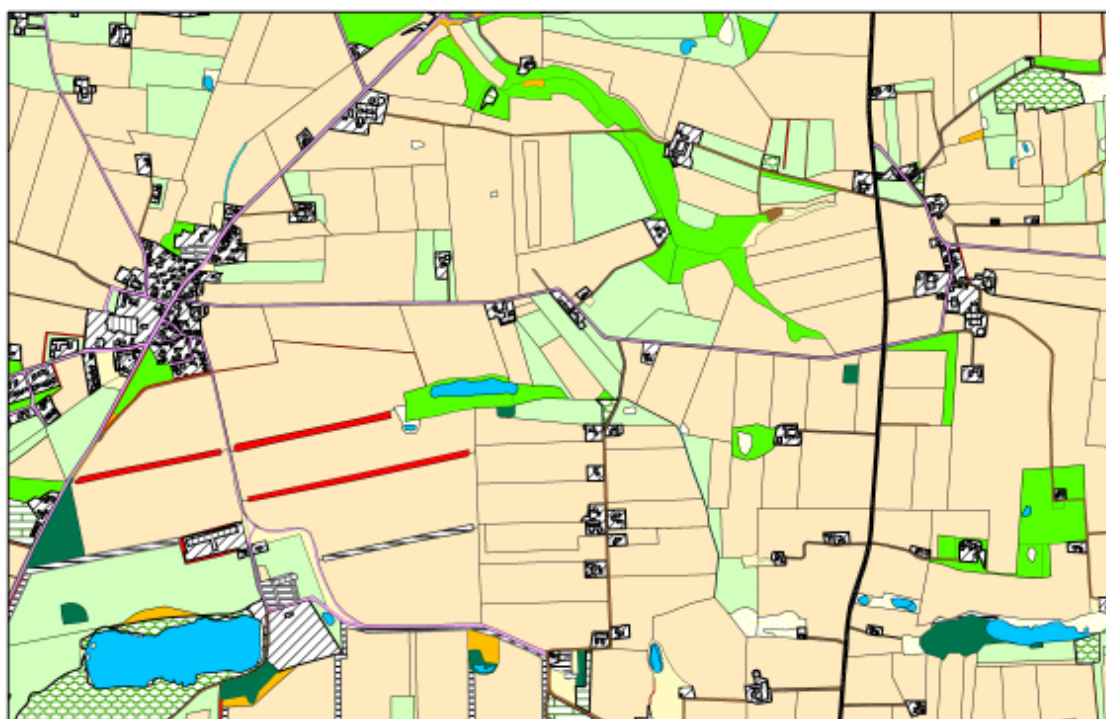
Som beskrevet i den nylige vidensyntese omkring muligheder for vækst og udvikling i økologisk jordbrug, har økologien særlige interesser i at bidrage til pasningen af disse ekstensive arealer. Den maksimale tilladte dyretæthed er jo mindre på økologiske end på konventionelle bedrifter, hvorfor inddragelsen af arealer med ekstensiv græsning ofte kan passes bedre ind i en økologisk drift, hvor der tilmed kan være en større mulighed for at sælge produkterne med en merværdi; fx i form af egnsprodukter, hø-oste og lignende. Alternativt kan naturpleje af enge og overdrev kombineres med høst af biomasse til grøngødning- og biogasproduktion, hvilket belyses i forskningsprojektet BIOCONCENS.

Anbefalinger til fremtidens økologiske jordbrugsproduktion

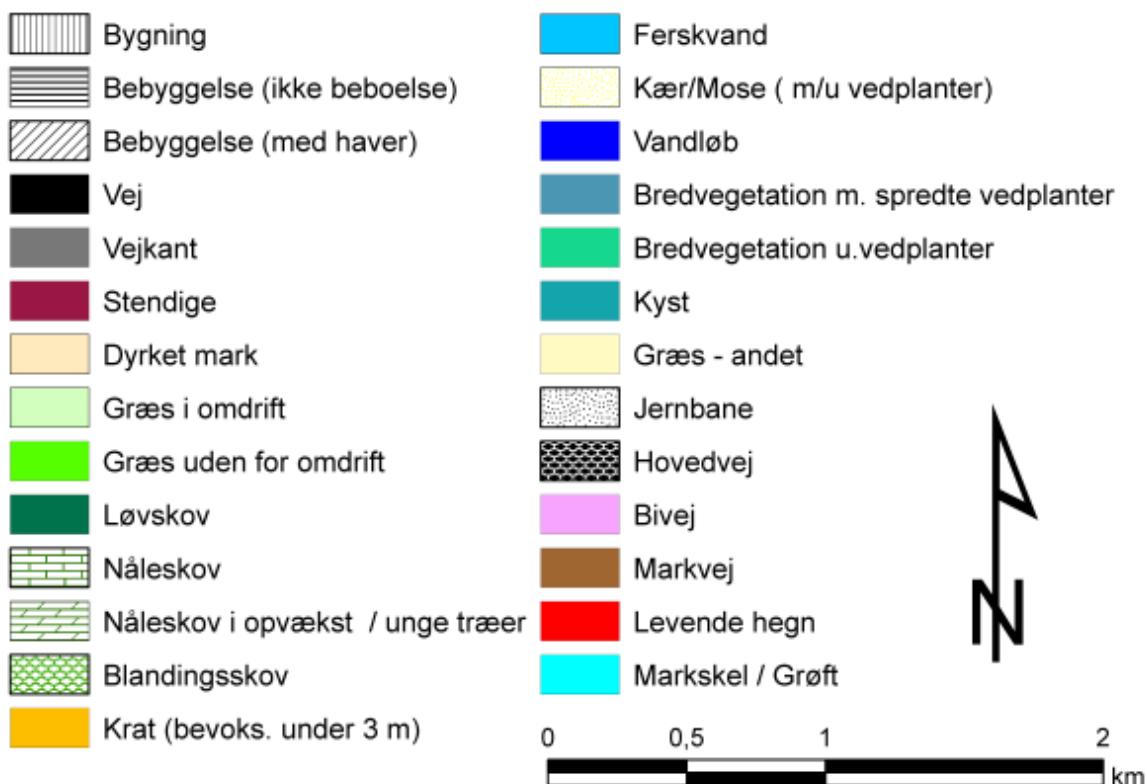
Nogle af hovedpointerne fra forskningen er, at fremtidens landbrugsdrift i højere grad bør tænkes ind i landskabet. De ekstensive arealer på grænsen mellem det dyrkede og udyrkede land bør i højere grad inddrages til nytte for både landbrugsproduktionen og naturen, og værdien af landbrugslandets småbiotoper kan øges ved strategisk placering af bræmmer, læhegn osv. Der er store perspektiver i at udmønte og bygge videre på viden og værktøjer hertil.

Høstet af lavbundsarealer (tv.), eller afgræsning af kuperede overdrev (th.) er gode eksempler på landbrugsdrift, der fremmer biodiversiteten i forhold til en alternativ tilgroning af disse arealer.

Biotoper

Eksempel på projektets kortlægning af de mange små-biotoper i landbrugslandskabet, hvis funktion og samspil med den omkringliggende landbrugsdrift undersøges for en række udvalgte arter og landskaber.